

ЭКОНОМИКА ЖӘНЕ ҚҰҚЫҚ

ЭКОНОМИКА И ПРАВО

ECONOMICS AND LAW

FTAMP 06.77.97

ӘЙЕЛДЕР ЖҰМЫССЫЗДЫҒЫНЫҢ ӘЛЕУМЕТТІК-ЭКОНОМИКАЛЫҚ САЛДАРЫ

Ж. БАЙШУКУРОВА [0000-0003-4418-9688]

Қ.Жұбанов атындағы Ақтөбе өңірлік университеті, Ақтөбе, Қазақстан

e-mail: zhan_76_zhan@mail.ru

Андатпа. Елдегі саяси ахуалдың өзгеруі, яғни, жоспарлы экономикадан нарықтық экономикаға өту - әсіресе еңбек нарығындағы мәселелерді шиеленістірді. Жұмыспен қамтудағы тұрақсыздық, еңбекақының төмендігі, еңбек шарты мен құқығының дұрыс сақталмауы, қанағаттанарлықсыз еңбек жағдайы - жұмыссыздық деңгейін арттыра түсті. Жұмыссыздықтың салдарынан түрлі әлеуметтік мәселелер асқынып, әлі күнге дейін дұрыс шешімін таппай келеді. Сондықтан да, жұмыссыздық – қазіргі таңда әлеуметтік «дерт» болып саналады. Осыған байланысты мақалада елдің тәуелсіздігімен және нарықтық қатынастардың заңдылықтарымен байланысты әйелдердің қоғамдағы орны мен ролі, олардың жұмыссыздығы мәселесі туралы баяндалған. Жұмыссыздық және әйелдер жұмыссыздығы зерттеліп, анықтама берілген. Ғалымдардың әлеуметтік зерттеу материалдарын жан-жақты талдау негізінде қазіргі қоғамдағы әйелдер жұмыссыздығына тән бірқатар белгілер анықталған.

Жұмыссыз халықтың гендерлік құрылымы бойынша талдау жасалған. Сондай – ақ, Қазақстан Республикасы бойынша жұмыссыз халық пен жұмыссыздық деңгейіндегі әйелдердің үлесі, жұмыспен қамтылмау себептері бойынша жұмыссыз әйелдер динамикасы, білім деңгейі бойынша жұмыссыз халық санындағы әйелдер жұмыссыздығына талдау жасалған. Тіркелген жұмыссыз әйелдердің білім деңгейінің ерекшеліктері қарастырылған. Мұнан бөлек, еңбек нарығының құрамдас бөлігі ретінде әйелдер жұмыссыздығының әлеуметтік – экономикалық салдары, еңбек нарығындағы маңызы мен қысымы зерттелген.

Түйін сөздер: жұмыссыздық, дискриминация, әйелдер жұмыссыздығы, теңсіздік, еңбек нарығы, жұмыссыздықтың себептері, жұмыссыздық факторлары.

Кіріспе. Тәуелсіздікке аяқ басқан алғашқы кезеңдерде қалыптаса бастаған саяси және экономикалық өзгерістер, меншік нысандарының өзгеруі, командалық-әкімшілік басқару жүйесінен нарықтық басқару жүйесіне өту, қоғамдық саяси өмірді демократияландыру, ел дамуының әртүрлі кезеңдерінде байқалған қоғамдағы әлеуметтік - экономикалық тұрақсыздық - ұзақ жылдар бойы аз зерттелген еңбек нарығының құрамдас бөлігі ретінде қоғамдағы әйелдер жұмыссыздығы мәселесінің өзектілігін өңірлік және аймақтық

деңгейлерде арттыра түсті. Мұнан бөлек билік құрылымына әйелдер мен ерлердің тең қатысуын сақтамау, жұмысқа орналасу мүмкіндігінде айырмашылықтың болуы, қызметтік өсуде кедергілердің орын алуы, еңбекке ақы төлеуде жұмыс берушілер тарапынан гендерлік қайшылықтарға жол беру де әйелдер жұмыссыздығы себептерінің бірі болып табылады.

Өкінішке орай, мемлекет пен қоғам тарапынан мәселелерді әлеуметтік - құқықтық және әлеуметтік-экономикалық реттеу тәжірибе жүзінде үнемі жұмыс істемейді, бұл әлеуметтік-еңбек саласындағы әйелдер мен ерлердің жағдайына әртүрлі әсер етеді. Тиісінше, қазіргі елдегі өзгеріп жатқан әлеуметтік-экономикалық жағдайда азаматтардың жекелеген санаттарының, атап айтқанда әйелдердің жұмыспен қамтылу мәселелерін реттеу талап етіледі.

Қоғамдағы жұмыссыздықтың басты ерекшеліктерінің бірі, кейбір ғалымдардың пікірінше, оның «әйел бейнесінде» болуы. Жалпы алғанда, бұл мәлімдеме екі жақты және дағдарыс кезінде, 1990 жылдардың басында, дәл осы әйелдер жұмыспен қамту орталықтарының негізгі «клиенттеріне» айналғандығына байланысты, бұл елдегі жұмыспен қамту қызметінің ресми деректерімен де расталған. Уақыт өте келе бұл жағдай жақсы жағына қарай өзгерсе де, ерлердің лауазымдары мен мамандықтарына деген сұраныстың артуын атап өтуге болады, бұл сәйкесінше әйелдердің жұмыс күшіне сұраныстың төмендеуіне әкелді.

Әйелдердің жұмыспен қамтылуы – әйелдер еңбегімен тікелей байланысты. Кез-келген экономикалық категория сияқты, әйелдер еңбегіне де елеулі қарама-қайшылықтар тән. Нарықтық заманға дейінгі әйел еңбегінің мазмұны оны ұйымдастырудың тарихи қоғамдық формасымен, әйелдердің қоғамдық өндіріске қатысуымен байланысты туындайтын өндірістік қатынастармен анықталған, бертін келе әйелдер еңбегін зерттегенде меншік нысандарындағы өзгерістер, кәсіпкерліктің дамуы, қоғам дамуындағы адам рөлінің күшеюі, жалпы халықты, әсіресе әйелдерді және олардың отбасын қорғау маңыздылығының төмендегенін ескерген жөн. Соңғы жағдайлар еңбек нарығы субъектілерінің әртүрлі иерархиялық деңгейлердегі әлеуметтік-экономикалық қатынастарындағы қайшылықтарды едәуір дәрежеде күшейтеді. Жұмыс күші ретіндегі әйел мен өндіріс құралының иесі ретіндегі жұмыс беруші әйелдер арасында терең қайшылықтар туындайды [1].

Көптеген зерттеушілер «әйелдер жұмыссыздығының» пайда болуын 1990-шы жылдардың басымен байланыстырады, сол кезде ресми тіркелген жұмыссыздардың көп бөлігі әйелдер болатын және олардың саны жұмыссыздар құрылымында бірнеше жыл бойы тұрақты болып келген [2]. Сондықтан да, елдегі әйелдер жұмыссыздығының әлеуметтік-

экономикалық проблемаларын, оның себептері мен салдарын талдау негізінде оның деңгейін төмендету бойынша ұсыныстар жасаған жөн.

Нәтижелер. Жұмыссыздық - ұсыныстың сұраныстан асып кетуінен туындайтын еңбек нарығының теңгерімсіздік күйі, еңбек нарығының жағдайына тікелей әсер ететін факторлардың бірі [3]. Жұмыссыздықтың өзгеру динамикасы елімізде жыл сайынғы төмендеу дәрежесімен сипатталады (1-кесте).

1 - Кесте - **Қазақстан Республикасы бойынша жұмыссыз халық**

Атауы	Жұмыссыз халық, мың адам					Жұмыссыздық деңгейі, пайызбен				
	2015	2016	2017	2018	2019	2015	2016	2017	2018	2019
Барлық жұмыссыз халық	454,2	445,5	442,3	443,6	440,7	5,1	5,0	4,9	4,9	4,8
Ерлер	199,6	203,9	205,3	202,1	204,3	4,4	4,4	4,4	4,3	4,3
Әйелдер	254,6	241,6	237,0	241,5	236,4	5,9	5,5	5,4	5,4	5,3

[4] әдебиет негізінде автормен құрылған.

1-кесте мәліметтерінен 2019 жылы жұмыссыз халықтың гендерлік құрылымында айтарлықтай алшақтық бар екенін көруге болады. Жалпы, жұмыссыз әйелдер саны жылдан – жылға азайып келе жатқанына қарамастан, ерлерге қарағанда үлесі көп. Жұмыссыздар арасындағы әйелдер санының өсуі нарықтық қатынастарға және экономиканың салалық құрылымымен байланысты болды. Нәтижесінде, барлық жұмыссыз халықтың 53,6%-ын әйелдер (236,4 мың адам), 46,4%-ын ерлер (202,1 мың адам) құраған. Ерлер жұмыссыздығының деңгейі 4,3%, ал әйелдер жұмыссыздығының деңгейі 5,3% шамасында. Жұмыссыз халықтың санында ерлер жұмыссыздығының үлесі 2015 жылмен салыстырғанда 2019 жылы 4,7 мың адамға немесе 2,3%-ға өскен. Ал әйелдер арасындағы жұмыссыздар саны 18,2 мың адамға немесе 7,1%-ға төмендеген. Жұмыспен қамтылмау себептері бойынша жұмыссыз халықтың құрылымын талдау барысында жұмыссыз әйелдер саны 2015 жылы жоғары болса, 2019 жылы біршама тұрақтала бастағанын көреміз (2-кесте).

2 - Кесте - **Жұмыспен қамтылмау себептері бойынша жұмыссыз әйелдер динамикасы, мың адам**

Көрсеткіштер	2015	2016	2017	2018	2019
Жұмыссыз әйелдер - барлығы	254,7	241,6	237,0	241,6	236,4
одан мына себептер бойынша:					
мекеменің таратылуына байланысты жұмыстан босатылғандар	26,1	28,2	20,5	16,8	14,3
өз еркімен жұмыстан босану	56,6	52,2	41,7	51,2	49,9

келісім-шарттың (келісім, келісімшарт) аяқталуына байланысты жұмыстан босатылу	15,2	14,7	18,3	15,7	13,4
кәсіпкерлік қызметтің аяқталуы	2,0	2,8	4,3	7,1	5,2
үй шаруашылығын жүргізу	36,4	34,3	33,7	33,3	28,4
зейнет немесе еңбек демалысына шығу	1,6	1,9	1,9	6,6	7,0
оқу орнын аяқтағаннан кейінгі жұмыссыздар	16,4	10,3	6,8	6,9	7,9
оқу (күндізгі нысан)	2,9	1,2	2,5	2,5	1,9
жұмысты табу мүмкіндігі жоқ	54,4	50,2	53,3	49,5	50,1
жұмыс істеуге қажеттілік жоқ	1,4	0,4	2,0	0,7-	1,7
денсаулығына байланысты	6,4	4,9	6,4	7,5	8,0
жұмыс маусымдық сипатта (маусым емес)	2,9	5,5	4,9	3,8	5,5
отбасылық (жеке) жағдайларға байланысты	30,7	33,9	39,0	37,7	40,0

2 - кесте мәліметтеріне сәйкес, 2019 жылы жұмыссыз әйел адамдардың көпшілігі жұмыс істегісі келгенмен, жұмыс табуға мүмкіндігі бола бермейтіндігімен (50,1 мың адам) көрінеді. Мұнан бөлек өз еркімен жұмыстан кету (49,9 мың адам), отбасылық (жеке) жағдайларға (40,0 мың адам), үй шаруашылығын жүргізуге байланысты (28,4 мың адам) себептермен де әйелдер жұмыссыздығының деңгейі артып отыр. Жұмыс істеуді қажет етпейтін 1,7 мың адам, күндізгі нысан бойынша білім алып жатқан 1,9 мың адам, кәсіпкерлік қызметтің аяқталуына байланысты 5,2 мың адам - әйелдер жұмыссыздығының мардымсыз бөлігін алып отырғанына қарамастан, жұмыссыздар санының артуына ықпал етіп отыр.

Мекеменің таратылуына байланысты жұмыстан босатылған әйел адамдар саны - 14,3 мың, келісім-шарттың (келісім, келісімшарт) аяқталуына байланысты жұмыстан босатылғандар – 13,4 мың адамды құраса, денсаулығына байланысты 8 мың адам жұмыссыздар санатын толықтыруда.

Жоғарыда айтылғандарға сүйене отырып, қазіргі кезде әйелдердің жұмыспен қамтылу проблемаларының маңыздылығы соншалық, олар әйелдердің жұмыспен қамтылуына ықпал ететін арнайы шараларды әзірлеуді қажет етеді деген қорытынды жасауға болады. Түрлі ғылыми және мерзімді әдебиеттерді, статистикалық деректерді, ғалымдардың әлеуметтік зерттеу материалдарын жан-жақты талдау негізінде біз қазіргі қоғамдағы әйелдер жұмыссыздығына тән бірқатар белгілерді аңғарамыз. Бұл проблеманың негізгі ерекшеліктерінің бірін әйелдердің жұмыссыздық (жұмыс жоғалту) себептерін талдау арқылы анықтауға болады. Ресми мәліметтерге сәйкес, әйелдер көбінесе штатты қысқарту (кәсіпорынды тарату) нәтижесінде, ал ер адамдар - өз еріктерімен жұмыссыздар санатын толықтыра түседі.

Тіркелген жұмыссыз әйелдердің білім деңгейінің ер азаматтарға қарағанда жоғары болуы - әйелдер жұмыссыздығының тағы бір ерекшелігі болып табылады. Қазіргі таңда тек

жоғары білім алу ерлермен қатар әйелдер үшін де экономиканың барлық салаларында жұмысқа орналасудың және жоғары жалақы алудың кепілі болып табылмайтындығын мойындауымыз керек. Жұмыс берушілер тарапынан қойылатын шет тілдерін білу, IT-технологияларды жетік меңгеру, коммуникативтік дағдылар сияқты негізгі талаптарға төтеп бере алатын, әмбебап маман болуға ұмтылудың өзі жұмыссыздыққа қатысты бірқатар мәселелерді шешуге ықпал етеді.

Жұмыспен қамту құрылымындағы өзгерістер экономикада жоғары білімі бар жұмыспен қамтылғандар санының өсуімен байқалды, бұл экономиканың жаңа жоғары білікті мамандарға қажеттілігінің өсуіне сәйкес келеді. Еліміздегі жұмыссыздардың білім деңгейі айтарлықтай жоғары екендігін төмендегі 3-кесте мәліметтері сипаттап береді.

3- Кесте - Білім деңгейі бойынша жұмыссыз халық, мың адам

Көрсеткіштер	2015	2016	2017	2018	2019
Жұмыссыз ерлер, барлығы	199,6	203,9	205,3	202,1	204,3
оның ішінде:					
жоғары	48,4	53,2	50,0	55,1	59,8
аяқталмаған жоғары	7,5	5,2	4,9	3,9	4,3
орта кәсіптік (арнаулы)	60,0	73,4	83,3	84,8	87,8
бастауыш кәсіптік	15,5	14,5	12,2	12,8	10,8
жалпы орта	62,4	50,3	49,4	41,1	38,6
жалпы негізгі	5,1	6,9	5,1	3,7	2,6
Жұмыссыз әйелдер, барлығы	254,7	241,6	237,0	241,6	236,4
оның ішінде:					
жоғары	68,9	71,7	67,2	72,4	77,3
аяқталмаған жоғары	7,4	4,1	4,7	4,3	3,8
орта кәсіптік (арнаулы)	90,9	86,3	91,1	98,3	101,1
бастауыш кәсіптік	13,4	13,6	10,5	10,2	9,9
жалпы орта	69,2	60,7	59,3	51,9	40,4
жалпы негізгі	4,3	4,7	3,9	4,2	3,4

[4] әдебиет негізінде автормен құрылған.

Талданған 2019 жылы жұмыссыз әйелдердің орта кәсіптік (арнаулы) білімі барлары - 101,1 мың адам, жоғары білімділері - 77,3 мың адам, жалпы орта білімі барлар – 40,4 мың адам болған. Жоғары білімнен гөрі орта білімді әйелдер санының басым болуы – еңбек нарығындағы талап етілмеген кәсіби және біліктілік әлеуетінің көлемін ұлғайтуға әкеледі. Сәйкесінше, аталмыш үдеріс жұмысшылар санаты мен жұмыссыздар санының өсуімен қатар жүреді. Бұл жоғары білім беру жүйесінің кеңеюі еңбек нарығы сұранысқа ие кадрларды даярлау бағыттарынан оқшауланған түрде жүреді деген тұжырымды растайды. Оқу орындарында оқытудың талап етілетін бағыттары мен еңбек нарығының нақты

қажеттіліктері арасындағы қалыптасқан теңгерімсіздік кәсіптік білім беру жүйесінің тиімсіз болып жатқандығына әкелді.

Қорытынды. Еліміздің жалпы тұрғындарының санына шаққанда әйелдер ерлерден бірнеше пайыз асып түседі. Сонымен қатар көптеген әлеуметтік зерттеулердің нәтижесі көрсеткеніндей, әйелдер білімді болып келеді. Екі немесе одан да көп жоғары білімі барлар жиі кездеседі. Соған қарамастан, еңбек нарығында олар қысым көріп жүр. Сұраныс негізінен ерлерге түседі. Әйелдерге кем сұраныс болатындығының басты себебі, олар отбасы, бала-шаға, басқа да түйткілді мәселелерге көбірек назар аударатындықтан, жұмыс берушілер оларды өздеріне жұмысқа алғысы келмейді [5].

Зерттеушілер жұмыссыздардың кәсіби-біліктілік құрылымына және олардың еңбек нарығындағы сұранысына байланысты әлеуметтік-еңбек саласында болып жатқан өзгерістер әйелдер үшін жағымсыз салдарға әкелгенін атап өтті. Сонымен, белгілі болғандай, жұмыссыздық кезеңінде ерлер де, әйелдер де қиындықтарға тап болады. Бірақ әйелдер бірқатар физиологиялық ерекшеліктеріне, қоғамның әлеуметтік құрылымындағы жағдайларына байланысты мемлекет азаматтарының әлсіз санатына жатады. Сондықтан да, мемлекеттің қолдауына, айрықша назарына мұқтаж болып келеді [6].

Ағылшындық әлеуметтанушы Э.Гидденс «... жұмыс істеу- өзін-өзі құрметтеу деген сөз. Еңбек жағдайлары қиын, тіпті міндеттері біртекті болған жағдайда да, жұмыс, әдетте, адамның психологиялық күйінің және оның күнделікті іс-әрекеті циклінің негізгі қалыптастырушы элементі болып табылады» - деген болатын [7].

Шын мәнінде жұмысы бар тұлғаның бірқатар артықшылықтары бар: біріншіден, қажеттілігін қанағаттандырудың қайнар көзі ретінде – ақшасы бар; екіншіден, өзінің біліктілігі мен білімін жүзеге асыруға толықтай мүмкіндігі бар; үшіншіден, туыстарымен ғана емес, өзге де адамдармен емін-еркін қарым-қатынасқа түсе алады; төртіншіден, әлауқаты тұрақты. Демек, жұмыссыздық адамның өзінің әлеуметтік құндылығына деген сенімін, материалдық, кәсіби, коммуникациялық қажеттіліктерін қанағаттандыруды төмендетеді және өмір сүру деңгейі мен ырғағын бұзады. Мұнан бөлек қоғамдағы мәртебесінен, қарым-қатынас ортасынан, материалдық қамтылуынан айырады. Жұмыссыздардың қоғамдағы әлеуметтік жағымсыз рөлі қалыптасқан жағдайдан шығудың жолын іздеуге ықпал етеді.

Әдебиеттер тізімі

1. Тихомирова Т.А. Специфика функционирования и направления развития рынка труда женщин: региональный аспект (на примере Кемеровской области). Автореферат

диссертации на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.05 – Экономика и управление народным хозяйством: экономика труда. –Томск, 2007 [Электрондық ресурс] - Кіру режимі: https://new-disser.ru/_avtoreferats/01003317551.pdf

2. Тарханова Е.С. Социально-экономические аспекты и динамика женской безработицы в современном российском обществе / Е. С. Тарханова // Известия высших учебных заведений. Поволжский регион. Общественные науки. – 2019. – № 1 (49). – С. 88–105. – DOI 10.21685/2072-3016-2019-1-10.

3. Ермолаева С.Г. Рынок труда: учебное пособие / С.Г. Ермолаева. - Екатеринбург: Изд-во Урал. ун-та, 2015. - 108 с.

4. Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрлігі Статистика комитетінің бюллетені [Электрондық ресурс] - Кіру режимі: <http://stat.gov.kz/kazstat/bulletin>

5. Әйелдер жұмыссыздығының сыры неде? Әйелдер істері және отбасылық-демографиялық саясат комиссиясының хатшысы Ләззат Құсайынованың сұхбаты, [Электрондық ресурс] - Кіру режимі: https://www.inform.kz/kz/ayelder-zhumyssyzydygynyn-sygy-nede_a2514136

6.Лаврова Ю.О. Анализ современного состояния проблемы женской безработицы и причин, ее обуславливающих / Ю.О. Лаврова. - Текст: непосредственный // Молодой ученый. - 2018. - № 44 (230). - С. 239-244.

7.Социология. Гидденс Энтони. При участии К. Бердсолл. Перевод с английского. Изд. 2-е, полностью перераб. и доп. М.: Едиториал УРСС, 2005.- 632 с.

References

1.Tikhomirova T.A. (2007). Spetsifika funktsionirovaniya i napravleniya razvitiya zhenskogo rynka truda: regional'nyy aspekt (na primere Kemerovskoy oblasti). [The specifics of the functioning and direction of development of the female labor market: regional aspect]. Tomsk, KemGUKI Izdatel'skiy Dom. [Electronic resource]. Retrieved from/https://new-disser.ru/_avtoreferats/01003317551.pdf. [in Russian].

2. Tarkhanova Ye.S. (2019). Sotsial'no-ekonomicheskiye aspekty i dinamika zhenskoй bezrabortitsy v sovremennom rossiyskom obshchestve. [Socio-economic aspects and dynamics of female unemployment in modern Russian society]. Izvestiya vysshikh uchebnykh zavedeniy. Povolzh'ye. Sotsial'nyye nauki. - Proceedings of higher educational institutions. Volga region. Social sciences. № 1 (49), 88–105. DOI 10.21685 / 2072-3016-2019-1-10. [in Russian].

3.Yermolayeva S.G. (2015). Rynok truda: uchebnoye posobiye. [Labor market: study guide]. Yekaterinburg: Ural'sk Izd-vo. un-ta. [in Russian].

4. Qazaqstan Respwblıkası Ulttıq ékonomıka mınıstrlıgı Statıstıka komıtetınıń byulleteni [Bulletin of the Statistics Committee of the Ministry of National Economy of the Republic of Kazakhstan]. [Electronic resource]. Retrieved from//http://stat.gov.kz/kazstat/bulletin. [in Kazakh].

5. Äyelder jumıssızdıgınıń sırı nede? Äyelder isteri jäne otbasılıq-demografıyalıq sayasat komıssıyasınıń xatşısı Läzzat Qusayınovanıń suxbatı. [What is the secret of women's unemployment? Interview with Lyazzat Kusainova, Secretary of the Commission on Women's Affairs and Family and Demographic Policy]. [Electronic resource]. Retrieved from//https://www.inform.kz/kz/ayelder-zhumyssyzdygynyn-syry-nede_a2514136. [in Kazakh].

6.Lavrova, (2018). YU. O. Analiz sovremennogo sostoyaniya problemy zhenskoy bezrobotitsy i yeye prichin. Molodoy uchenyy. - Young scientist, № 44 (230), 239-244 [in Russian].

7.Giddens Entoni. (2005).Sotsiologiya. Pri uchastii [Sociology. Starring] K. Birdsoll. Perevod s angl. Izd. 2-y, polnost'yu pererabotannyy. i myach. M.: Yeditorial URSS [in Russian].

СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ПОСЛЕДСТВИЯ ЖЕНСКОЙ БЕЗРАБОТИЦЫ

Ж. БАЙШУКУРОВА

Актыбинский региональный университет им. К. Жубанова, Актобе, Казахстан

e-mail: zhan_76_zhan@mail.ru

Аннотация. Изменение политической ситуации в стране, то есть переход от плановой экономики к рыночной, обострило различные вопросы, особенно на рынке труда. Нестабильность в занятости, низкая заработная плата, неправильное соблюдение трудовых договоров и прав, неудовлетворительные условия труда - повысили уровень безработицы. Из-за безработицы обострились различные социальные проблемы, которые до сих пор не решены должным образом. Поэтому безработица в настоящее время является социальным «недугом».

В связи с этим в статье изложены место и роль женщин в обществе, проблема их безработицы, связанная с независимостью страны и закономерностями рыночных отношений. Были изучены безработица и женская безработица и определены их понятия. На основе всестороннего анализа материалов социологических исследований ученых выявлен ряд признаков, характерных для женской безработицы в современном обществе.

Проведен анализ гендерной структуры безработного населения. Также проведен анализ доли безработного населения и женщин в уровне безработицы в Республике Казахстан, динамики безработных женщин по причинам безработицы и уровня женской безработицы среди безработного населения по уровню образования. Рассмотрены особенности уровня образования зарегистрированных безработных женщин. Кроме

того, исследованы социально – экономические последствия женской безработицы, ее значение на рынке труда как составной части рынка труда.

Ключевые слова: безработица, дискриминация, женская безработица, неравенство, рынок труда, причины безработицы, факторы безработицы

SOCIO-ECONOMIC CONSEQUENCES OF FEMALE UNEMPLOYMENT

ZH. BAISHUKUROVA

K. Zhubanova Aktobe Regional University, Aktobe, Kazakhstan

e-mail: zhan_76_zhan@mail.ru

Abstract. The change in the political situation in the country, that is, the transition from a planned economy to a market economy, has exacerbated various issues, especially in the labor market. Employment instability, low wages, improper observance of labor contracts and rights, unsatisfactory working conditions have increased the level of unemployment. Due to unemployment, various social problems have exacerbated, which have not yet been properly resolved. Therefore, unemployment is currently a social "disease".

In this regard, the article describes the place and role of women in society, the problem of their unemployment, related to the independence of the country and the laws of market relations. Unemployment and female unemployment were studied and their concepts were defined. The features of female unemployment in modern society are highlighted on the basis of a comprehensive analysis by the materials of social research of scientists.

The analysis of the gender structure of the unemployed population is carried out. In the article the analysis of the share of the unemployed population and women in the unemployment rate in the Republic of Kazakhstan is carried out. Also, the dynamics of unemployed women for reasons of unemployment and the level of female unemployment by level of education among the unemployed population are analyzed. The features of the level of education of registered unemployed women are considered. In addition, the socio – economic consequences of female unemployment and its importance in the labor market as an integral part of the labor market are studied.

Key words: unemployment, discrimination, female unemployment, inequality, labor market, causes of unemployment, factors of unemployment.